Ympäristöministeriö
Miljöministeriet
Ministry of the Environment

Selvitys

8.6.2020

VN/13432/2020
VN/13432/2020-YM-3

Ympäristövaliokunnalle

Täydennys ympäristöministeriön selvitykseen eduskunnalle liittyen valkoposkihanhen maanviljelylle aiheuttamiin vahinkoihin

Ympäristöministeriö täydentää pyydetysti 3.6.2020 antamaansa selvitystä Eduskunnan ympäristövaliokunnalle 4.6.2020 ympäristövaliokunnan julkisessa kuulemistilaisuudessa esiin tulleiden kysymysten ja kommenttien perusteella seuraavasti:

Maa- ja metsätalousvaliokunnan puheenjohtaja Kalmari tiedusteli, miksi Pohjois-Karjalaan myönnetyssä valkoposkihanhien ampumista koskevassa poikkeusluvassa ammuttavat hanhet on määrätty haudattavaksi.

Ympäristöministeriö viittaa 3.6.2020 antamaansa selvitykseen, että rauhoitettujen lajien yksilöiden hallussapito edellyttää poikkeuslupaa. Varsinais-Suomen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukselta saadun tiedon perusteella tältä osin lupaa ei ollut haettu, vaan hakemuksen mukaan ainakin osa ruhoista oli tarkoitus jättää pellolle. Kun poikkeusta lajin yksilöiden syömiseen ei ollut haettu, päätöksessä oli aiheellista todeta, miten tapettujen yksilöiden kanssa on toimittava. Päätöksessä asetettu velvoite haudata linnut maahan tai hävittää muutoin asianmukaisesti perustuu jätelainsäädännön ja eläimistä toisiin eläimiin ja ihmisiin leviävien tautien estämistä koskevan lainsäädännön noudattamiseen. Eläinten osat, kuten lihantarkastuksessa hylätty liha, tai kokonaiset eläimet, joita ei ole tarkoitettu käytettäväksi elintarvikkeena, ovat eläimistä saatavia sivutuotteita, jotka on hyödynnettävä tai hävitettävä EU:n sivutuoteasetuksen (EY) 1069/2009 ja täytäntöönpanoasetuksen (EU) 142/2011 ja sitä täydentävän kansallisen sivutuoteasetuksen (MMMa 783/2015) vaatimusten mukaisesti. Luonnonvaraisen riistan kokonaisten ruhojen ja luonnonvaraisen riistan teurastuksessa ja lihan leikkaamisesta saatavien sivuotteiden osalta koko Suomi katsotaan nk. syrjäiseksi alueeksi ja riistan käsittelyssä syntyvät sivutuotteet voidaan hävittää hautaamalla maahan. Tartuntariskiä voidaan estää metsästyspaikkojen teurastusjätteiden huolellisella käsittelyllä. Hautaaminen on tehtävä edellä mainittujen vaatimusten mukaisesti ja siten, etteivät muut eläimet pääse haudattuihin sivutuotteisiin käsiksi. Ruokavirasto ohjeistaa, että metsästäjä voi hävittää syntyvät teurasjätteet metsästys- tai teurastuspaikalla.[1]

Ympäristöministeriö toteaa lisäksi, että rauhoitettujen lajien yksilöiden hyödyntämisen salliminen olisi omiaan lisäämään riskiä siitä, että rauhoitettuja lintuja saalistettaisiin luvattomasti. Myöskään ei ole suotavaa luoda mielikuvaa siitä, että rauhoitettujen lajien yksilöiden hyödyntäminen olisi periaatteellisesti hyväksyttävää.

[1] Eviran ohje 16027/3 Luonnonvaraisen riistan lihan käsittely ja lihan toimittaminen myyntiin s. 23-24, https://www.ruokavirasto.fi/globalassets/tietoa-meista/asiointi/oppaat-ja-lomakkeet/yritykset/elintarvikeala/teurastamot/eviran_ohje_16027_3_fi-luonnonvaraisen-riistan.pdf .

Postiosoite Postadress Postal Address	Käyntiosoite Besöksadress Office	Puhelin Telefon Telephone	Faksi Fax Fax	s-posti, internet e-post, internet e-mail, internet
Ympäristöministeriö PL 35 00023 Valtioneuvosto	 Aleksanterinkatu 7 Helsinki	 0295 16001 +358 295 16001	 09 1603 9320 +358 9 1603 9320	 kirjaamo@ym.fi

Maa- ja metsätalousvaliokunnan puheenjohtaja Kalmari tiedusteli myös viljelysvahinkojen korvausten tasosta.

Ympäristöministeriö selventää, että viljelysvahingosta maksettavan avustuksen rahamäärä määräytyy riistavahinkolain 10 §:n 3 momentin nojalla Ruokaviraston vuosittain antamien normisato- ja yksikköhintoja koskevien määräysten perusteella. Lainsäädännön ennakoitavuuden ja selkeyden vuoksi sekä riistaeläinten että rauhoitettujen eläinten aiheuttamista viljelysvahingoista maksettavien avustusten on syytä määräytyä samoin perustein. Mikäli korvausperusteita ja -tasoa ei pidetä riittävänä, muutos tulisi tehdä riistavahinkolain mainittuun säännökseen, jonka nojalla myös ympäristöministeriön toimialaan kuuluvat avustukset määräytyvät.

Rauhoitettujen lajien aiheuttamien vahinkojen korvaamista koskevan lainsäädännön valmistelussa on tarkoitus kehittää nykyistä sääntelyä monin tavoin. Valmisteilla olevan esityksen mukaan olisi mahdollista saada korvausta viljelysvahinkojen täydennys- ja uudelleenviljelystä, mitkä vahingot liittyvät erityisesti hanhien kevätmuuttoon.

Ympäristövaliokunnan puheenjohtaja Hoskonen tiedusteli, mikä olisi nopein tapa mahdollistaa valkoposkihanhien suojametsästys.

Ympäristöministeriö toistaa ympäristöministeri Mikkosen tilaisuudessa toteaman, että hän ja maa- ja metsätalousministeri Leppä ovat sopineet asiaa selvitettävän ministeriöiden yhteistyössä.

Ympäristöministeriö toistaa tilaisuudessa annetun vastauksen, että nopein tapa toteuttaa suojametsästys olisi muuttaa metsästyslain 5 §:ä siten, että valkoposkihanhi olisi riistalaji (sana ”valkoposkihanhi” lisättäisiin säännökseen). Valtioneuvoston ohjesäännön (262/2003) 19 §:n mukaan riistatalouden osalta toimivalta kuuluu maa- ja metsätalousministeriölle, joten metsästyslain muuttaminen tapahtuu sen valmistelusta.

Metsästyslain muuttamisen lisäksi metsästysasetusta (666/1993) tulisi muuttaa siten, että sen 24 §:ssä säädettäisiin lajin kokovuotisesta rauhoituksesta ja poikkeuksesta rauhoitukseen muutonaikaisten vahinkojen estämiseksi rajoittaen se ajallisesti muuttokauteen, alueellisesti niihin (maa)kuntiin, joissa muutonaikaiset vahingot maataloudelle ovat olleet vakavia sekä rajoittaen metsästys peltoihin, joilla on korjaamaton sato. Lisäksi ammuttavien hanhien vuosittainen kokonaislukumäärä tulisi rajoittaa sellaiseksi, että suojametsästys ei vaarantaisi lajin suotuisaa suojelutasoa. Edelleen laji tulisi lisätä metsästysasetuksen 5a §:än (saalis-ilmoitus) ja 31 §:än (riistaeläinten kaupan kielto), jotta lintudirektiivin säännökset pantaisiin lajin osalta täytäntöön.

Suojametsästyksen salliminen luonnonsuojelulaissa edellyttäisi merkittävästi laajempia muutoksia ja lisäksi periaatteellista muutosta siihen, että lain soveltamisalaan kuuluvien lajien yksilöiden tappaminen tapahtuu vain yksittäistapauksellisesti poikkeusluvalla. Ympäristöministeriössä vireillä olevassa luonnonsuojelulain uudistuksessa tätä periaatetta ei ole tarkoitus muuttaa.

Maa- ja metsätalousministeriön luonnonvaraosaston ympäristövaliokunnalle toimittamassa muistiossa on todettu, että mikäli valkoposkihanki siirrettäisiin riistalajiksi, korvausten maksaminen sen aiheuttamista vahingoista loppuisi. Maa- ja metsätalousministeriön erityisasiantuntija Laanikari tarkensi suullisesti ympäristövaliokunnan kuulemistilaisuudessa 4.6.2020, että riistavahinkolain 5 §:ä ei ole koskaan sovellettu.

Ympäristöministeriö toteaa, että riistavahinkolain 5 §:n nojalla voidaan maksaa korvausta erittäin merkittävistä vahingoista, jotka kohdistuvat samaan elinkeinoon laajalla alueella, vahinko ei ole ollut ennalta estettävissä, eikä metsästyksellä ole voitu riittävästi vahinkoja estää tai vähentää. Tänä keväänä valkoposkihanhien aiheuttamat vahingot Etelä- ja Pohjois-Karjalassa täyttävät ympäristöministeriön käsityksen mukaan nämä edellytykset. Riistavahinkolakia koskeneen hallituksen esityksen (HE 90/2008) mukaan valtioneuvoston asetuksella olisi säädetty niistä lajeista, joiden aiheuttamista vahingoista voitaisiin korvausta maksaa. Eduskuntakäsittelyssä lain 5 §:n säännöstä muutettiin edellä todettuun muotoon, minkä lisäksi säännöksen nojalla voidaan antaa tarkempia säännöksiä valtioneuvoston asetuksella. Riistavahinkolakia ei ole tarpeen muuttaa valkoposkihanhen aiheuttamien vahinkojen korvaamiseksi ko. säännöksen mukaisesti. Jos katsottaisiin, että hallituksen esityksen perusteluiden mukaisesti tarvittaisiin valtioneuvoston asetus korvausten maksamisen mahdollistamiseksi kyseisen lajin osalta – mitä ympäristöministeriö ei katso tarpeelliseksi voimassa olevan säännöksen sanamuoto

huomioiden – tämä voitaisiin tehdä samalla kun metsästysasetukseen tehtäisiin edellä tarpeellisiksi todetut muutokset.

Ympäristövaliokunnan jäsen Multala tiedusteli, liittyykö nyt kyseessä olevan ongelman ratkaisun haasteellisuus ministeriöiden määrärahoihin.

Ympäristöministeriö toteaa, että ympäristöministeri Mikkosen toteamalla tavalla 1990-luvun lopussa maakotkan porotaloudelle aiheuttamien vahinkojen korvaamisvastuu siirrettiin eduskunnan päätöksellä maa- ja metsätalousministeriöltä ympäristöministeriölle. Samalla vastaavasti siirrettiin ministeriöiden välillä 1,1 miljoonaa markkaa talousarviossa. Ympäristöministeriö pitää itsestään selvänä, että mikäli valkoposkihanhi siirretään riistalajiksi, sen aiheuttamien vahinkojen korvaamiseen tarvittavat määrärahat tulisi siirtää vastaavalla tavalla maa- ja metsätalousministeriön käyttöön lajin aiheuttamien vahinkojen perusteella maksettaviin avustuksiin. Samalla toki olisi huomioitava, että sikäli kun suojametsästys toimisi tavoitellulla tavalla, vahinkojen määrä olisi huomattavasti nykyistä vähäisempi.

Ympäristö- ja riistahallinnon tarvitsemien henkilöresurssien osalta ympäristöministeriö toteaa, että mikäli valkoposkihanhi siirrettäisiin riistalajiksi ja suojametsästystä koskevat säännökset annettaisiin metsästysasetuksessa, se vähentäisi kokonaisuutena viljelysvahinkoihin liittyen tarvittavia henkilöresursseja valtionhallinnossa. Toistaiseksi Varsinais-Suomen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksessa yksi henkilö on valmistellut valkoposkihanhen suojelusta haetut poikkeusluvat, joista vuodesta 2015 kesäkuuhun 2020 asti 60 % (26 asiaa yhteensä 43 haetusta poikkeuksesta) on koskenut viljelysvahinkojen estämistä. Ottaen huomioon lajin kannan kasvu on ennustettavissa, että nykyisellä lainsäädännöllä nimenomaan viljelysvahinkojen torjumiseksi tarvittaisiin lisähenkilökuntaa. Muiden poikkeusten lukumäärä (18 asiaa viiden vuoden aikana) on niin vähäinen, että sen siirtyminen riistahallinnon tehtäväksi yhdessä saalisilmoitusten vastaanoton ja tilastoinnin kanssa ei merkityksellisesti vaikuttaisi riistahallinnon henkilöstön työmäärään. Suojametsästyksestä huolimatta aiheutuvien vahinkojen määrää on mahdotonta ennakoida, mutta edellä todetusti tavoitteena suojametsästyksellä on ehkäistä vahinkoja. Valtionhallinnon tasolla arvioiden henkilöresurssien määrä ei ainakaan lisääntyisi, toisin kuin nykyisen järjestelmän jatkuessa, vaan todennäköisesti vähenisi.

Suomen Metsästäjäliiton ympäristövaliokunnalle toimittamassa 2.6.2020 päivätyssä muistiossa ja sen perusteella pidetyssä puheenvuorossa todettiin, että Ruotsissa Naturvårdsverket olisi esittämässä valkoposkihanhen ympärivuotista suojametsästystä ja sen lisäksi metsästys tulisi mahdollistaa myös ihmisten terveydelle koituvan haitan ehkäisemiseksi.

Ympäristöministeriö tarkentaa tätä tietoa todeten, että kyseinen esitysluonnos koskee lukuisien muiden metsästysaikatarkennusten ohella valkoposkihanhen ympärivuotista suojametsästystä noudattaen lintudirektiivin 9 artiklaa eli viljelmille aiheutuvan vakavan vahingon ja terveydelle koituvan haitan perusteella. Näistä ensin mainittu olisi edelleen rajoitettu peltoihin, joilla on korjaamaton sato. Jälkimmäisen osalta luonnoksessa ei ole tarkennusta, mutta esityksen tekstissä viitataan siihen, että hanhi voi levittää tartuntoja lemmikkeihin tai ihmisiin. Esitys on ollut lausunnolla ja Naturvårdsverketin on tarkoitus tehdä hallitukselle ehdotus muutoksista kesäkuussa, joten lopullisen ehdotuksen sisältö ei ole vielä tiedossa (Jakttidsöversyn 2019/2020, Remissversion, Naturvårdsverkets preliminära förslag, paket 2. https://www.naturvardsverket.se/upload/stod-i-miljoarbetet/remisser-och-yttranden/remisser-2020/remissversion%20jakttidsoversyn-paket-2-%20200131.pdf).

Ylijohtaja Tarja Haaranen

Lainsäädäntöneuvos Leila Suvantola

Liitteet

Jakelu Ympäristövaliokunta, eduskunta

Tiedoksi

VALTIONEUVOSTO
STATSRÅDET
FINNISH GOVERNMENT

Asiakirjan sähköinen allekirjoitus
Elektronisk underskrift av dokument
Electronic signature of a document

Asia / Sak / Case:

VN/13432/2020

YM; EK ympäristövaliokunnan selvityspyyntö O 42/2020 vp perustuslain 47 §:n 2 momentin mukaan rauhoitettujen lajien aihe

Asiakirja / Dokument / Document:

VN/13432/2020-YM-3

Täydennys ympäristöministeriön selvitykseen eduskunnalle liittyen valkoposkihanhen maanviljelylle aiheuttamiin vahinkoih

Allekirjoitukset / Underskrifter / Signatures:

Allekirjoittaja Undertecknare Signed by	Allekirjoituspäivämäärä Datum för underskrift Date of signature	Varmenteen myöntäjä Certifikatutfärdare Certificate issued by
Suvantola Leila 91218147V	2020-06-08T17:14:42	C=FI, O=Vaestorekisterikeskus CA, OU=Organisaatiovarmenteet, CN=VRK CA for Organisational Certificates - G3\ OK
Haaranen Tarja 91219760W	2020-06-08T17:16:21	C=FI, O=Vaestorekisterikeskus CA, OU=Organisaatiovarmenteet, CN=VRK CA for Organisational Certificates - G3\ OK

Sähköinen varmennetieto / Elektronisk certifikatuppgift / Electronic certificate information:

9fc1ac212f59b5fae98671adcf9fae31cf3e4af8b70b7050792a89b19a239c35